

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. Alia difficultas expeditur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

63 Probatur tertio eadem pars ratione D. The-
ma hic art. 1. Imperare alicui est ordinare ipsum
ad aliquid, ei intimando & denunciando quid
debeat agere, vel omittere: Sed ordinare, inti-
mare, & denunciare, solum ad rationem perti-
nent: Ergo imperium est actus rationis. Major
patet: non potest enim superior aliquid velle &
imperare, nisi ad hoc agendum hominem ordi-
net, ei intimando vel denunciando ut illud fa-
ciat. Minor vero probatur; quoad utramque par-
tem. Nam in primis ordinare dicitur comparatio-
nem unius ad alterum: Ergo formaliter includit
actum rationis conferentis.

64 Confirmatur: ut enim ait Cajetanus hic art. 1.
Quidquid ordinis in naturalibus & volun-
tatis est à ratione proficiscitur, & in illam resolvitur: opus e-
nim nature, est opus intelligentie, & electiones in
quibus maxime apparet ordo, quia sunt eorum que
sunt ad finem. propter finem, à consilio proficiscun-
tur, ordinante hoc ad illud.

Deinde, intimatio & denunciatio, nihil aliud
est quam quedam manifestatio, seu declaratio,
& locutio: At manifestare & loqui non pertinet
formaliter ad voluntatem, sed ad intellectum,
qui est veluti os aut lingua substantie spiritualis,
juxta illud Psalm. 36. *Os justis meditabitur sapien-
tiam*; & licet in voce & scriptura sit manifesta-
tio & locutio, tamen non est ibi, nisi in quantum
significant locutionem, quæ est in intellectu,
nam voces & scripturæ sunt signa conceptuum:
Ergo ordinare, intimare, & denunciare, solum ad
intellectum pertinent.

56 Dices: imperium non solum ordinationem &
intimationem, sed etiam motionem includit:
Ergo cum ordinatio & intimatio ad intelle-
ctum pertineant, motio vero ad voluntatem, de-
bet imperium pertinere ad utramque potentiam,
& esse quid compositum ex actu intellectus & vol-
untatis.

Sed contra: Imperium apud omnes Theolo-
gos & Philosophos, unum aliquid denotat, seu un-
um hominis actum, sicut intentio, electio, consi-
lium, & alij actus humani: Ergo sicut illi ex actibus
intellectus & voluntatis non componuntur ex æ-
quo, sed unum important essentialiter & in recto,
alium vero præsuppositivè tantum & de connota-
to, ita & imperium.

66 Confirmatur: Quando ad aliquid constituen-
dum occurrunt actus duarum potentiarum, quæ
non similes, neque ex æquo possunt concurrere,
sed una essentialiter est prior alterâ, & cum sub-
ordinatione se habent, non possunt etiam tales
actus illarum potentiarum ex æquo & simultaneè
concurrere, sed solum cum ea subordinatione,
quæ potentie ipsæ, à quibus procedunt, se se
respiciunt: constat autem quod intellectus &
voluntas se habent ut potentie essentialiter sub-
ordinatæ, quarum una est prior alterâ; siqui-
dem una movet alteram, & influat in illam: Ergo
actus qui ex illis potentis procedunt, non
possunt ex æquo, & quasi simultaneè consti-
tuere, seu componere actum imperij, sed cum
subordinatione unius ad alterum, & prioritatem u-
nius, ac posterioritate alterius; atque adeò in uno
debebit consistere essentialiter seu substantialiter
nempe in ordinatione intimativa; in altero ve-
rò, scilicet in motione voluntatis, solum causa-
liter & præsuppositivè. Sicut e contra electio
materialiter & elicitive pertinet ad voluntatem: ad
intellectum vero formaliter tantum & præsuppo-
sitivè, ut disp. 8. art. 1. ostendimus.

Ex quo probata manet secunda conclusio.
1 a s, quæ asserit imperium, actum voluntatis ne-
cessario præsupponere: supponit enim electio-
nem voluntatis, à qua efficaciam motivam, seu
vim movendi quo ad exercitium participat.

Addo quod, imperium est actus formaliter li-
ber; nam prudentia, cujus est actus, ducitur ar-
bitrio, non instinctu; Sed omnis libertas quæ
in actibus intellectus reperitur, à præsupposito
actu voluntatis derivatur: Ergo imperium actum
voluntatis necessario præsupponit: Unde Matth.
8. postquam leprosus dixit Christo: *Domine si
vis, potes me mundare*, Christus subjunxit: *Va-
le mundare*. Quæ verba (ut ibidem notat Hyero-
nymus) non sunt, conjunctim legende, ut ple-
rique Latinorum putant sed divisim & separatim,
ut primum dicat, *Volo, deinde imperet*: per hoc im-
pugnans, imperium actum voluntatis necessario
præsupponere, & ab eo totam suam efficaciam ac
vim impulsivam mutuari.

§ II.

Alia difficultas expeditur.

Dico secundo, Imperium non esse judicium
practicum intellectus; sed dictamen ali-
quod mentale, per verbum imperativi modi ex-
pressum, quò alicui dicitur: *fac hoc*. Est contra
aliquos ex nostris Thomistas, qui docent impe-
rium consistere in judicio practico subsequente
electionem, quod judicium practice practicum
appellatur; ut illud distinguant à judicio regu-
lante electionem, quod practicum simpliciter
dicitur.

Probatur primò ex Aristotele, & D. Thoma,
qui, ut vidimus articulo præcedenti, tres actus
circa agibilia distinguunt, nempe consilium, ju-
dicare, & præcipere; atque ad eos eliciendos di-
versas virtutes ordinari affirmant; ad bene con-
siliandum Eubulium; ad rectè judicandum Sy-
nesium & Crumen; ad bene imperandum Pra-
dentiam: Sentiant ergo quod judicare & impe-
rare sunt actus distincti, alias non constituerent
ad illos diversas virtutes.

Probatur secundo: In omni judicio intel-
lectus invenitur veritas vel falsitas: Sed in impe-
rio neque veritas neque falsitas reperitur: Ergo
imperium non est judicium etiam speciale, pro-
ximè dirigens ad operationem. Minor probatur:
Nam quando aliquis imperat alteri, *fac hoc*, ne-
que dicit verum, neque falsum; quia non asserit
aliquid esse vel non esse: unde aliquis non dicitur
verè vel falsò alteri imperare, sed bene vel male:
Ergo in imperio neque veritas neque falsitas
reperitur.

Confirmatur: D. Thomas 1. perihem. lect.
7. dividit orationem perfectam in quinque spe-
cies, nempe enuntiativam, deprecativam, im-
perativam, interrogativam, & vocativam; do-
cetque solam enuntiativam significare concep-
tum intellectus; in quo est verum vel falsum:
Sed oratio imperativa, imperium intellectus si-
gnificat: Ergo in eo neque veritas neque falsitas
reperitur.

Probatur tertio: Imperium non est judicium
antececedens electionem; nam ut ait D. Thomas
hic art. 3. ad 1. *Post electionem ratio imperat*: ne-
que judicium eam subsequens, quia tale ju-
dicium habet modum indicativi, scilicet *hoc faci-
endum est*, imperium autem explicatur per
verbum imperativi, v. g. *fac hoc*: unde D. Tho-
mas

mas hic art. 1. in Corp. sic ait: Ratio potest aliquid intimare vel denunciare dupliciter: uno modo absolute, quae quidem intimatio exprimitur per verbum imperativi modi, sicut si aliquis alicui dicat, hoc est tibi faciendum: aliquando autem ratio intimat aliquid alicui, movendo ipsum ad hoc; & talis intimatio exprimitur per verbum imperativi modi, puta cum alicui dicitur, fac hoc: Ergo imperium non consistit in iudicio practico, sed in alio dictamine intellectus, per verbum imperativi modi expresse: unde posito iudicio practico in Principe de eo quod conveniens est ut subditus observet, adhuc non est lex, nec obligatio, donec per verbum imperativi modi iudicium illud practicum, & voluntas Principis intantur: De quo Theologi infra qu. 90. art. 1.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò contra primam conclusionem: D. Augustinus lib. 8. Confess. cap. 9. dicit: Voluntas est quae imperat. Et D. Thomas infra qu. 71. art. 6. ad 2. probat quòd prima causa peccati est voluntas, quia ipsa imperat omnes actus voluntarios, in quibus solùm invenitur peccatum. Et hic qu. 71. in principio: Considerandum est (inquit) de actibus imperatis à voluntate. Ergo ex utroque S. Doctore imperium non est actus intellectus, sed voluntatis.

Respondeo utrumque sanctum Doctorem aperte suam mentem declarare. Augustinus enim in eodem capite dicit: Imperat animus ut velit animus. Et lib. 1. de libero arbitrio cap. 8. docet omne malum nostrum esse, appetitum non obtemperare rationi imperanti. Item divus Thomas hic art. 1. concludit quòd imperare est actus rationis, praesupposito actu voluntatis. Et in 4. dist. 15. qu. 4. quaest. 1. ad 3. ait: Proprie accipiendo imperium, non est voluntatis. Sed dupliciter dicitur voluntas imperare: uno modo per quandam interpretationem fore equivalentiam: quia enim imperans, per imperium suum movet, ideo actus animae, ad quem motus statim sequitur, imperium dicitur; & quia ad actum appetitivum, si sit completus, statim sequitur motus in corporalibus organis, ideo appetitiva virtutes dicuntur imperantes motum: alio modo, in quantum principium imperii in voluntate est: advocare enim aliquem in finem suum, quod ad imperium pertinet, praesupponit appetitum finis. & est quaedam prosecutio illius; & propter hoc potentia vel ars operativa, seu habitus qui sunt circa finem, dicuntur imperare illis quae sunt circa ea quae sunt ad finem: & secundum hoc voluntas quae habet finem pro objecto, dicitur imperare, in quantum imperium quod est actus rationis, in voluntate incipit, ad quam pertinet desiderium finis.

Quando ergo D. Augustinus & S. Thomas docent voluntatem imperare, vel loquuntur de imperio largè & improprie sumpto, prout significat idem quod movere in finem; quo pacto characteris actus omnium virtutum imperare dicitur, quatenus ex motione charitatis, actus omnium aliarum virtutum ad dilectionem Dei, seu ad Deum summè dilectum ordinantur: vel si loquuntur de imperio strictè sumpto, de quo in praesenti agimus, solùm intendunt illud esse à voluntate, non substantialiter & elicitive, sed causaliter & originative; quia voluntas ex intentione finis, & electione mediatorum, movet intellectum ad elicendum actum imperii.

Tom. III.

Objicies secundò: Ad eandem potentiam debet imperium pertinere, ad quam pertinet lex; cum imperare seu praecipere sit actus legis, ut docet S. Thomas infra qu. 91. art. 1. Atqui lex non pertinet ad intellectum, sed ad voluntatem: Ergo nec imperium. Minor probatur: non enim quod Princeps novit, aut bene intellexit, sed quod Principi placuit, legis habet vigorem, ut dicitur in l. 1. ff. de Constit. Principis: & S. Augustinus libro 4. de Civitate Dei cap. 6. ait: Arbitria Principum pro legibus erant. Et Cicero libro 1. de Legibus docet, legem ab electione dictam esse: Ergo lex non ad intellectum, sed ad voluntatem pertinet. Unde etiam saepe Scriptura legem Dei exprimit nomine voluntatis divinae, ut patet ex illo Psal. 102. Notas fecit vias suas Moysi, filii Israël voluntates suas.

Respondeo negando Minorem: lex enim est actus rationis & non voluntatis, ut docet S. Thomas infra qu. 90. art. 1. & alii Theologi communiter. Ad testimonia quae in contrarium allegantur, dicendum est cum M. Soto lib. 1. de iustitia qu. 1. art. 1. illa non denotare, legem esse actum voluntatis, sed solùm ipsam praesupponere: nam quod Principi placuit, legis habet vigorem, si mente prius, deinde voce praecipatur; & arbitria Principum pro legibus erant, cum edicto praecipiebantur; lexque ab eligendo dicitur, quia electionem Principis sequitur, cum scilicet praecipitur quod Princeps elegit. Denique lex Dei in Scriptura sacra, voluntas ejus appellatur, vel quia voluntatem Dei supponit, vel quia est signum illius: nam inter signa voluntatis divinae, quae recenset D. Thomas 1. p. qu. 19. art. 12. unum est lex, seu praecipitum. Vel denique mandata Dei, nomine voluntatis, interdum significantur; quia includunt voluntatem, tanquam id quod explicant & denuntiant: interdum verò appellantur iudicia, juxta illud Psal. 147. Non fecit taliter omni nationi. & iudicia sua non manifestavit eis, quia consistunt formaliter in actu intellectus, ordinante & denuntiante Dei voluntatem.

Objicies tertio: Ad eam potentiam formaliter pertinet imperium, ad quam pertinet dominium; cum imperare sit proprius actus domini, & superioris in subditos: Sed dominium formaliter residet in voluntate (quae aliarum potentiarum domina seu regina appellatur) non verò in intellectu: Ergo imperium est formaliter actus voluntatis, licet directivè & praesuppositivè sit actus rationis.

Respondeo distinguendo Majorem: ad quam pertinet dominium, quoad vim movendi, nego Majorem: quoad vim denunciandi, intimando, & ordinando, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: dominium residet formaliter in voluntate, quantum ad vim movendi & applicandi, concedo Minorem: quantum ad vim denunciandi, intimando, & ordinando, nego Minorem, & Consequentiam. Dominium itaque duo dicit, scilicet efficaciam motivam, & vim denunciativam ac directivam: primum ad voluntatem pertinet, quae idcirco aliarum potentiarum domina & regina appellatur, nam motio earum, quantum ad exercitum, à voluntate incipit: alterum verò ad intellectum, cujus est ordinare, denunciare, & intimare; unde etiam rex aliarum potentiarum dicitur, quia illas regit mediante prudentia. Imperium ergo pertinet substantialiter ad potentiam, ad quam pertinet dominium,

C c non